

Viyola Öğretiminde Türk Müziği Dizilerine Dayalı Oluşturulan Makamsal İçerikli Etütlerin İşlevsellik Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Betül DERİCAN¹ ve Aytekin ALBUZ²

Özet

Bu araştırma; Müzik Öğretmenliği Anabilim dallarında uygulanmakta olan bireysel çalgı eğitimi viyola derslerinde, Türk müziği dizilerine dayalı olarak oluşturulan etütlerin kullanım durumu ve işlevselliğini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada bir kısım veriler, alan yazın taraması yöntemiyle, bir kısım veriler ise; Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki bireysel çalgı eğitimi viyola öğretim elemanlarına uygulanan anketler yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; bireysel çalgı eğitimi viyola derslerinde geleneksel müziklerimize ilişkin materyallerin az olduğu ve bu alanda yeni çalışmalara mutlaka ihtiyaç duyulduğu, viyola öğretiminde geleneksel müziklerimize ait öğelerin; yakından- uzağa, gelenekselden-evrensele, bilinenden bilinmeyene anlayışı ve ilkesi çerçevesinde kullanılmasının, hem çalgı eğitimi açısından hem de motivasyon açısından öğrenciler üzerinde olumlu neticeler vereceği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Viyola, Müzik Eğitimi, Geleneksel Türk Müziği

Opinions of Faculty Members on the Functionality of Etudes with Turkish Modal Characteristics Based On Turkish Musical Scales in Viola Instruction

Abstract

Objective of this research is to determine ; using of the etudes that are constructed from Turkish music series and functionality of that etudes in Individual Instrument (Viola) Education Courses that is applied in music education program. In this research, some parts of data were collected by survey which was applied to faculty members who are the Individual Instrument Education members of Music Educational Programs of Fine Art Education Department of Universities Faculty of Education remaining data were collected with research scanning methods. The conclusion of research points out that our Traditional Music materials are poor in Individual Instrument Education (viola) and new studies on this subject absolutely need to be expanded. The result of research shows that using of theories from near to far from traditional to universal, from known to unknown teaching technics of the elements of our traditional music in viola education will improve not only the education of instrument but also students motivation.

Key Words: Viola, Music Education, Traditional Turkish Music

Giriş

Ülkemizde, müzik öğretmen yetiştiren kurumların aslını teşkil eden müzik öğretmenliği anabilim dallarında, bireysel çalgı eğitimi adı altında çeşitli çalgıların eğitimi/öğretimi verilmektedir. Bu çalgılar içerisinde yer alan yaylı çalgılar ise; mesleki müzik eğitiminde en yoğun biçimde kullanılan çalgı gruplarından biridir.

Çalgı eğitimi, öğrencilere kendi müziksel yaşamlarında çalgıları aracılığıyla müziksel davranışlar kazandırma veya müziksel davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Çalgı eğitimi alan öğrencilerde, birlikte müzik yapma becerilerinin gelişmesinin yanı sıra, estetik anlayışları ve toplumsal / sosyal yönleri de gelişmektedir. Öğrenci, çalgı eğitimi sayesinde kendini daha iyi ifade edebilmekte ve kişilikli, kendine güvenen bir insan olma yolunda emin adımlarla ilerleyebilmektedir. Dolayısıyla, bu sayede müzikle de içten bir bağ kurulmuş olmakta ve çalgısı aracılığıyla ilerideki müziksel yaşantısını biçimlendirebilmektedir(Angı, 2005: 2).

Viyola; keman ailesinin ikinci üyesidir ve görünüşte kemandan pek farkı yoktur. Ancak kemandan 1/7 oranında büyüktür. Viyola adının, XV. Yüzyıldaki traubadur denilen gezgin çalgıcılardan geldiği sanılmaktadır. Bu çalgıya; Fransızca “viole” ya da “alto”, İtalyanca “viola”, İngilizce “viol”, Almanca “bratsche” denir.

Müzik eğitimcisi adayı, asıl çalgı olarak seçmiş olduğu viyolayı, çeşitli amaçlar için kullanacaktır. Örneğin; sınıfta yapacağı müzik eğitimiyle, öğrencilerin müzik sanatını sevmelerine yardımcı olacak, okulda ve okul dışında çevresinin müziksel ve kültürel gereksinimlerine yanıt verecek, hatta fırsat buldukça viyola öğretimi de yaparak, bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olacaktır(Albuz, 2001:26).

Dolayısıyla; mesleki Türk müzik eğitiminin önemli bir kolunu oluşturan çalgı eğitimi boyutunun da aynı biçimde sağlıklı ve dengeli olarak yürütülebilmesi için, şu ilkeleri göz önünde bulundurmak önem taşıyacaktır;

İnsanın doğasına (yapısına) uygunluk,

Çalgının yapısına uygunluk,

İnsanın doğasına ve çalgının yapısına uygunluk,

Türk Müziği'ne dayalılık,

Evrensel müziğimize açık oluşluluk,

Çağdaş eğitim koşullarına uygunluk,

Türkiye'nin somut koşullarıyla tutarlılık (Akpınar, 2001:37).

Görüldüğü üzere, Türk müzik eğitimi çalgı eğitimi uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken birçok temel ilkedden bahsetmek mümkün olmaktadır. Bu temel ilkeler arasında ise; “insanın doğasına uygunluk, Türk Müziği'ne dayalılık, Türkiye'nin somut koşullarıyla tutarlılık” gibi kültürel ve bölgesel ilkeler, önemli derecede ölçüt ve dayanak olmaktadır. Dolayısıyla, bu anlayışı sağlıklı bir biçimde yerleştirebilmek ve başarıya ulaşabilmek için, öncelikler kendi müziğimizi yakından

tanımak/tanıtmak, bu konuda yapılan çalışmaları incelemek-değerlendirmek ve uygulamak yerinde olacaktır.

Türkiye’de uygulanmakta olan çalgı eğitimi, bu ilkelerle temellendirilir ve bu anlayışa göre biçimlendirilip yönlendirilirse, ancak o zaman gerçek anlamda çağdaş bir işlerliğe kavuşturulabilecektir(Uçan,1980:24). Dolayısıyla, bu anlayışın çalgı eğitiminde gerçekleşebilmesi için, Türk Müziği dizilerine dayalı nitelikli etüt – eser sayısı da artırılmalı, mevcut etütler ise içerik ve yöntem bakımından irdelenmeli, bu alana ilişkin sürekli olarak yeni inceleme ve araştırmalar yapılmalıdır.

Geleneksel müziklerimizin çalgı eğitimine dönük uygulamalarında, Klasik Türk Müziğinin yanı sıra ağırlıklı olarak Türk Halk Müziğine de yer verilmektedir ve bu iki tür, bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bugüne dek yapılan çalışmalar ışığında, geleneksel müziklerimiz kaynaklı özgün türler ortaya çıkmış ve eğitim müziği amaçlı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Olgun’un geleneksel kaynaklı müziklerimizden hareketle, keman eğitimine ilişkin görüşlerini viyola eğitimine de aktarmak mümkün olmaktadır. Buna göre;

Başlangıç aşaması için kulağın tanıdığı dizilerle viyola eğitimi yapmak, ilerlemede ve motivasyonda kolaylıklar sağlayacaktır.

Bilindik melodilerin özellikle başlangıç aşamasında kullanımı, denetimi de kendiliğinden getirecektir.

Geleneksel müziklerimizden hareketle Çağdaş Türk Müziği’ne ve oradan da evrensel müziğe geçiş yolu daha kolay olacaktır.

Müzik öğretmeni adaylarının, ihtiyaç duydukları anda ellerinin altında bulundurablecekleri, geleneksel müziklerimize dayalı bir repertuar olacaktır.

Uygulanan bu yaklaşım ve deneme süreçlerinde, yeni ürünlerin ortaya çıkması özendirilmiş ve teşvik edilmiş olacaktır.

Geleneksel müziklerimize dayalı, yeni çalma yöntem ve teknikleri oluşacaktır(Olgun, 1994:124).

Türk müziğine ilişkin dizilerin çalgı öğretiminde kullanılmasına yönelik çabalara ilave olarak, bilindiği gibi uluslar arası müzik arenasında yedirimli ses sistemi dizgesi (Tampereman) ortak dizge olarak kullanılmakta, müzik yapıtları ise bu seslerle yaratılmakta ve icra edilmektedir. Geleneksel müziklerimizin kendine özgü komalı ses sistemleri ise sadece ulusal bağlamda geçerli olup, ne yazık ki şu an için uluslar arası bir standart taşımamaktadır. Dolayısıyla, bu konuda tutulması gereken en gerçekçi yol, kendi müziklerimizle birlikte ortak değerler dizgesine katılmak olmalıdır. Aksi takdirde, Türk Müziğinin evrensel boyutta açılımı çok zor olacaktır. Fakat, ister Geleneksel Türk Müziği olsun, isterse Çağdaş Türk Müziği olsun; bu türlerin tümü Türk insanı için ayrı ayrı farklı değerler bütünü olup, hiçbiri diğerinin bir alternatifi olarak görülmemelidir (Derican, 2008:14).

Problem Cümlesi

Bu çalışmanın esas problem cümlesi; “Viyola Öğretiminde Kullanılan Türk Mü-

ziği Dizilerine Dayalı Olarak Oluşturulan Makamsal İçerikli Etütlerin İşlevsellik durumuna ilişkin Öğretmen görüşleri nasıldır? biçiminde oluşturulmuştur.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, “Genel Tarama Modeli”ne dayalı “Betimsel” içerikli bir çalışma olarak tasarlanmış olup; çalışmanın bütünü bu yaklaşıma göre planlanıp yürütülmüştür.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Türkiye’deki üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği A.B.D. ve bu kurumlarda görev yapan viyola öğretim elemanları, örneklemini ise Gazi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Müzik Öğretmenliği A.B.D. ve bu kurumlarda görev yapan 10 viyola öğretim elemanları oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Alan yazın taraması dışında, anket uygulamasına yönelik olarak elde edilen veriler; sayısal olarak ifade edilmiş, frekans ve yüzde yoluyla hesaplanarak yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, uzman görüşüne dayalı olarak hazırlanan ve öğretim elemanlarına uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar, tablolar halinde açıklanarak yorumlanmıştır.

Tablo 3.1. Ankete Katılan Öğretim Elemanlarının Üniversitelere Göre Dağılımı.

Üniversite Adı	f	%
Gazi Üniversitesi	5	50
Pamukkale Üniversitesi	1	10
9 Eylül Üniversitesi	1	10
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	10
İnönü Üniversitesi	1	10
Yüzüncüyıl Üniversitesi	1	10
Toplam	10	100

Tablo 3.1’ de görüldüğü üzere, araştırmaya en çok katılım %50 oranı ile Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarınca olmuş, diğer üniversitelerin katılım oranı ise %10 düzeyinde kalmıştır. Bu durum; Türkiye genelinde viyola öğretim elemanlarının en yoğun olduğu üniversitenin Gazi Üniversitesi olduğu gerçeğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 3.2. Viyola Öğretiminde Türk Müziği Dizilerinin Kullanılabilirlik Duru-

muna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Seçenekler	f	%
Tamamen	3	30
Büyük Ölçüde	5	50
Kısmen	2	20
Çok Az	-	-
Hiç	-	-
Toplam	10	100

Tablo 3.2’de, ankete katılan öğretim elemanları, viyola öğretiminde “Türk Müziği Dizilerinin kullanımı”na ilişkin soruya %50 oranında “Büyük Ölçüde”, %30 oranında “Tamamen”, %20 oranında ise “Kısmen” düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu hususta “Çok az” ve “Hiç cevabını veren öğretim elemanı ise yoktur. Bu durum ise öğretim elemanlarının büyük çoğunluğunun viyola öğretiminde Türk müziği dizilerinin kullanımını desteklediğini göstermektedir.

Tablo 3.3. Viyola Öğretiminde Kullanılan Türk Müziği Dizilerine Dayalı Etütlerin Niceliksel Anlamda Yeterlik Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Seçenekler	f	%
Tamamen	-	-
Büyük Ölçüde	-	-
Kısmen	1	10
Çok Az	9	90
Hiç	-	-
Toplam	10	100

Tablo 3.3’de “Viyola öğretiminde kullanılan Türk Müziği dizilerine dayalı etütlerin nicelik bakımından yeterlik durumu”na ilişkin soruya; öğretim elemanlarının % 10’u kısmen, % 90’ı ise çok az cevabı vermiştir. Tablo 6’dan da açıkça anlaşılacağı üzere viyola öğretimine dönük geleneksel müziklerimize dayalı etüt durumuyla ilgili olarak öğretim elemanlarının %90 gibi ağırlıklı çoğunluğu, geleneksel müziklerimize dayalı etütlerin sayısal olarak yetersizliği yönünde net bir görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3.4. Viyola Öğretiminde Türk Müziği Dizilerine Dayalı Olarak Oluşturulan Etütlerin Kullanılabilirlik Düzeyine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Seçenekler	f	%
Tamamen	-	-
Büyük Ölçüde	-	-
Kısmen	1	10
Çok Az	5	50
Hiç	4	40
Toplam	10	100

Tablo 3.4’de “Viyola Öğretiminde Türk Müziği Dizilerine Dayalı Olarak Oluşturulan Etütlerin Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin olarak, öğretim elemanlarının %50’si büyük ölçüde, %30’u kısmen, %20’si ise çok az yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu soruya “Tamamen” ve “Hiç” cevabı veren öğretim elemanı ise yoktur. Bu sonuçtan da anlaşılacağı üzere; “Viyola Öğretiminde Türk Müziği Dizilerine Dayalı Olarak Oluşturulan Etütlerin Kullanılabilirlik Düzeyi”ne ilişkin olarak öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu olumlu yönde görüş belirtmektedir.

Tablo 3.5. Türk Müziğine Dayalı Etütlerin Viyola Öğretiminde Entonasyon Problemleri Yaratma Durumlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Seçenekler	f	%
Tamamen	-	-
Büyük Ölçüde	-	-
Kısmen	1	10
Çok Az	5	50
Hiç	4	40
Toplam	10	100

Tablo 3.5’de “Türk Müziğine Dayalı Etütlerin Viyola Öğretiminde Entonasyon Problemleri Yaratma Durumları”na ilişkin soruya, öğretim elemanlarının %10’u kısmen, %50’si çok az, %40’ı ise hiç düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu soruda tamamen ve büyük ölçüde seçeneklerini tercih eden öğretim elemanı ise bulunmamaktadır. Bu sonuca göre, entonasyon probleminin her ne kadar farklı sebepleri de olsa; “Türk Müziği”ne dayalı etütler yaylı çalgı öğretiminde kullanıldığında entonasyon problemleri yaratır” ön yargısının, öğretim elemanlarının çoğunluğunca kırıldığını göstermektedir.

Tablo 3.6. Geleneksel Müziklerimize Dayalı Olarak Oluşturulan Etüt ve Ezgilerin Viyola Öğretiminde Kullanımının Akademik ve Bilimsel Anlamdaki Yeterliliğine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Seçenekler	f	%
Tamamen	1	10
Büyük Ölçüde	5	50
Kısmen	4	40
Çok Az	-	-
Hiç	-	-
Toplam	10	100

Tablo 3.6’da “Geleneksel Müziklerimize Dayalı Olarak Oluşturulan Etüt ve Ezgilerin Viyola Öğretiminde Kullanımının Akademik ve Bilimsel Anlamdaki Yeterliliği” Konusunda öğretim elemanlarının %10’u tamamen, %50’si büyük ölçüde, %40’ı ise kısmen cevabını vermiştir. Bu soruya çok az ve hiç cevabını veren öğretim elemanı ise bulunmamaktadır. Sonuçtan da anlaşılacağı üzere; “Geleneksel Müziklerimize Dayalı Olarak Oluşturulan Etüt ve Ezgilerin Viyola Öğretiminde Kullanımının Akademik ve Bilimsel Anlamdaki Yeterliliği” konusunda öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu yine olumlu yönde görüş beyan etmektedirler.

Tablo 3.7. Geleneksel Müziklerimizi Seslendirmeye Yönelik Öğrencilerin İlgi ve İstek Durumlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Seçenekler	f	%
Tamamen	1	10
Büyük Ölçüde	4	40
Kısmen	5	50
Çok Az	-	-
Hiç	-	-
Toplam	10	100

Tablo 3.7’de “Geleneksel Müziklerimizi Seslendirmeye Yönelik Öğrencilerin İlgi ve İstek Durumları” sorusuna yönelik olarak; öğretim elemanlarının %10’u tamamen, %40’ı büyük ölçüde, %50’si kısmen yanıtını vermişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı üzere; öğrencilerin “Geleneksel Müzikleri Seslendirmeye Yönelik İlgi ve İstek Durumları” giderek olumlu yönde ağırlık kazanmaktadır. Bu konuda çok az ve hiç seçeneklerinin tercih edilmemesi ise Türk müzik eğitimi ve kültürü açısından ayrıca sevindirici bir sonuç olarak da yorumlanabilir.

Tablo 3.8. Türk Müziği Dizilerine Dayalı Etütlerin Seslendirilmesinde Karşılaşılan Temel Güçlük Durumlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Kriterler	f	%
Entonasyon	5	50
Yeterli sayıda ve evrensel düzeyde etüt bulunmaması	3	30
Kullanılan etütlerin düzeye uygun olmaması	1	10
Teorik bilgi ve donanın eksikliği	1	10
Toplam	10	100

Tablo 3.8’de öğretim elemanlarının “Türk Müziği Dizilerine Dayalı Etütlerin Seslendirilmesinde Karşılaşılan Temel Güçlük Durumları” ile ilgili görüşleri yer almakta olup; bu konudaki ilk sırayı %50’li ile entonasyon problemleri, ikinci sırayı ise %30 ile bu alanda yeterli sayıda etüt/metot bulunmayışı almaktadır.

Tablo 3.9. Viyola öğretiminde Kullanılan Mevcut Makamsal Nitelikli Etütlerin Viyola Öğretim Programı İle Örtüşme/Uygunluk Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.

Seçenekler	f	%
Tamamen	-	-
Büyük Ölçüde	3	30
Kısmen	5	50
Çok Az	2	20
Hiç	-	-
Toplam	10	100

Tablo 3.9’da “Viyola Öğretiminde Kullanılan Mevcut Makamsal Nitelikli Etütlerin Viyola Öğretim Programı ile Örtüşme/Uygunluk Durumu” na dair öğretim elemanlarının görüşleri; %50 oranında kısmen, %30 büyük ölçüde, %20 ise çok az

düzeyinde olmuştur. Bu soruda tamamen ve hiç seçeneklerini tercih eden öğretim elemanı ise bulunmamaktadır. Bu durum; viyola öğretim elemanlarının çoğunluğunun, viyola öğretiminde kullanılan mevcut makamsal nitelikli etütlerin viyola öğretim programı ile örtüşme/uygunluk durumuna; olumsuz yönde baktıklarının bir göstergesi olarak da kabul edilebilir.

Sonuçlar

Yapılan bu araştırmada bulgular ışığında varılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

- Ankete katılan öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında uygulanan viyola öğretiminde Türk Müziği dizilerinin kullanılması görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir.

- Ankete katılan öğretim elemanları, viyola öğretiminde kullanılan Türk Müziği dizilerine dayalı etüt sayısının niceliksel anlamda yetersiz olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır.

- Ankete katılan öğretim elemanları, %50 oranında viyola öğretiminde Türk Müziği dizilerine dayalı olarak bestelenmiş etütlerin kullanılabilirlik düzeyi konusunda olumlu yönde görüş beyan etmişlerdir.

- Viyola öğretiminde kullanılan Türk Müziği dizilerine dayalı etütlerin, niteliksel anlamda içerik ve yöntem bakımından yeterliliği konusunda öğretim elemanları %50 oranında olumsuz görüş bildirmiş, etütlerin niteliksel anlamda içerik ve yöntem bakımından yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

- Öğretim elemanları, viyola öğretiminde kullanılan Türk Müziği dizilerine dayalı mevcut etütlerin, kullanılmakta olunan viyola programı ile ne derece örtüştüğü konusunda %50 kısmen, %30 oranında ise büyük ölçüde biçiminde görüş belirtmişlerdir.

Öneriler

Yapılan bu araştırmada bulgular ışığında varılan sonuçlara ilişkin öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Viyola öğretiminde kullanılan Türk Müziği dizilerine dayalı etüt sayısı niceliksel anlamda oldukça yetersiz olduğundan, bu konuda bestecilerin ve eğitim müzikçilerinin yeni ürünler ortaya koyması gerekmektedir.

- Viyola öğretiminde kullanılan Türk Müziği dizilerine dayalı etütlerin içerik yöntem bakımından yeterliliği konusunda oldukça büyük (%50 oranında) olumsuz görüş bildirildiğinden, bu alanda yeni yazılacak etütlerin öğretimsel boyutlara dikkat edilerek ele alınması eğitsel açıdan yararlı olacaktır.

- Geleneksel kültürümüz kaynaklı etütleri çalmaya yönelik olarak, öğrencilerin ilgi ve istek durumlarını yükseltmek için farklı öğretim yöntem ve teknikleri düzenlenmelidir.

- Mevcut viyola öğretim programının, öğretim elemanlarınca %50 oranında başarısız bulunması sebebiyle, programın iyileştirilmesi hususunda farklı kademelerle işbirliği yapılarak gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Geleneksel müziklerimize ilişkin dizilere dayalı etüt oluşturma yaklaşımlarında ortaya konan çalışmaların her zaman pratikte de uygulanabilir ve işlevsel olmasına özen gösterilmelidir.
- Türk Müziğinin öğretimi konusuyla ilgili olarak, hem Geleneksel hem de Çağdaş Türk Müziği boyutundaki bilgiler bir bütün halinde verilmelidir.

Kaynaklar

Akpınar, M. (2001). Türkiye’deki Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dallarındaki Keman Eğitimi Makamsal Ezgilerin Kullanılma Durumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Albuz, A. (2001). Viyola Öğretiminde Geleneksel Türk Müziği Ses Sistemine İlişkin Dizilerin Kullanımı ve Bu Sistem Kaynaklı Çokseslilik Yaklaşımları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Angı, Ç. E. (2005). Keman Öğretiminde Karşılaşılan Entonasyon Problemleri ve Çözüm Önerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Derican, B. (2008). Viyola Öğretiminde Kullanılan Türk Müziği Dizilerine Dayalı Etütlerin, İçerik-Yöntem Bakımından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Olgun, S. (1994). Çağdaş Keman Eğitiminde Türk Motiflerinden Yararlanma. I. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu. K.T.Ü. Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü, Trabzon.

Uçan, A. Günay, E. (1980). Çevreden Evrene Keman Eğitimi. Dağarcık Yayınları, Ankara.